

Vares

Mida teha varestega? Tartu linn sättis juba aastaid tagasi üles varesepeletamise aparadi. See on valjukas, laseb välja vareste hädakisa, mille eest ülejäänud varesed ehmuvad ja põgenevad kesklinnast kuhugi, kus nad linnakodanikke ei sega. Ongi justkui mure murtud. Ainult, et varesed ei kao kuskile. Nii kui agregaat välja lülitada, on nad kohe tagasi.

Tuleb välja, et linnud ei kao kuskile, kui neil on mõnus keskkond, kus munedada ja kraaksuda. Sama lugu on Johannes Vares Barbarusega, ENSV esimese peaministriga. Johannes Vares oli üks paljudest omasugustest maapoistest, kes käis Pärnu lähedal koolis, talle meeldis juba seal vene keel, ta läks õppima Kiievi ülikooli, mitte Tartu omasse, et mitte olla kodanlusega samas koolis, ta osales arstina vabadussõjas, kuid keeldus hiljem Vabadusristi ordenist. Varesel oli lihtsalt selline iseloom, ta tahtis olla vastu! Ta tahtis erineda, silma paista, aga ei leidnud esialgu ühtki mõistlikku põhjust. Ta oli rikas, ta elas ja töötas Pärnus mere lähedal kaheksas toas, ta armastas oma naist ja prantsuse keelt, ja tal oli sõber Johannes Semper, kes oli hiljem Varese valitsuse minister.

Vares siiski leidis endale väljakutseid, Eestis oli jamasid küllalt. Majanduskriis rasis ühiskonda, rikkad läksid üha rikkamaks, vaestel oli elu üha viletsam, valitsesid ühed ja samad inimesed, tagatipuks korraldas Konstantin Päts riigipöörde, algas vaikne ajastu. Selle vaikuse taustal oli Barbarusel võimalus silma paista, vastu hakata, keelduda, võidelda ebaõiglase riigi vastu. Inimesed olid Eestis pettunud! Ja loomulikult oli kõige pettunum oli Johannes Vares. Kohe siinsamas kõrval oli abi olemas Venemaa ehk Nõukogude liidu näol. Nõukogude Liidus valitses kuulduste järgi kommunism, kõik inimesed olid rõõmsad ja õnnelikud, Varese sugused kirjanikud avaldasid end sajatuhandestes tiraažides. Ja rohkem vaja ei olnudki! Tollases Euroopas oli tuhandeid Vareseid (Picasso.... jne), keda Stalin sõidutas Nõukogude Liitu kommunismi edus veendumata. Nad tehti ära! Kuna Eestis oli muret kuhjaga, siis oli Vares leidnud endale elu mõtte Nõukogude Venes.

Kogu Varese lugu kõlab tänapäeval väga tuttavalt. Eesti olukord on mõnes sarnane Varese-aegsele Eestile, ring on täis. Majandusseis on vilets, riik on end koondanud Toompeale, elu ääremaadadel kiratseb, kui seda seal üldse enam on, Metsküla kool võitleb õiguse eest alles jääda, aga riik ei saa aidata, sest pole sellist seadust, mis lubaks väikekoolidel olla, ja kes seadusi teevad? Nemad seal üleval, aga rahva hääl nendeni ju ei ulatu. Varesed tunnevad, et riik on neid reetnud. Nad ei pruugi olla täpselt

tolleaegsed Barbarused, nad võtavad eri vorme, on nii mehi kui naisi ja nad on erinevates erakondades. Kas igaühes meist, kes me hoolime omast riigist, ärkab väike Barbarus hinges, et miks see kõik nii on läinud? Miks me midagi ei tee?

Aga Putin „omasid maha ei jäta. Eesti poliitikasse on ilmunud hääled, mis ütlevad, et Euroopa Liit on mõttetu, et tegelikult on Ameerika ja Venemaa sama halvad ja kokkuvõttes - mis seal Nõukogude Liidus nii halba oligi? Victor Orbán ja Fico on Euroopa Liidule juba noa selga löönud. Eesti Orbán ootab kindlasti oma aega ja Putin on kindlasti nõus talle Moskvast ekskursiooni korraldama. Me teame väga hästi, kuidas asi 1940. aastal lõppes. Eesti okupeeriti ja võeti Nõukogude Liitu, suur osa rahvast sai hukka Siberis või sõjas, paljud põgenesid välismaale. Ime üldse, et Eesti veel alles on. Johannes Vares sai oma veast aru liiga hilja. Ta laskis end maha, ta naine mürgitas end paar kuud hiljem. Neist ei jäänud midagi! Karm saatus.

Meil on mõtet järeldusi teha. Me ei tohi Eestit niisama lihtsalt ära anda, aga mürsud ja püssirohi meid ei aita. Relvade juurde on ka inimesi vaja. Meil peab olema rahvas, kes tahab end kaitsta, ja tal peab olema, mida kaitsta. Aga Varesel oleks jälle õigus. Eesti riigis on paljud asjad mädad, majandus kiratseb, vaesed jäävad vaesemaks, rikkad lähevad rikkamaks, pettunud inimesed moodustavad riigivastaseid parteisid. Ja see ei ole nende süü! Riik peaks olema kõigile meile heaks koduks. Kui me veel korra Nõukogude Liitu satume, siis Eesti enam tuhandeid ei tõuse. Polegi, kellel tõusta. Eelmisel aastal sündis Eestis kõige vähem lapsi viimase iseseisusaja jooksul. Me sureme välja ja jookseme laiali Hispaaniasse, Rootsi, Austraaliasse, ja seda juba vaikselt ka tehakse. Lõppude lõpuks on Eestit vaja ainult meile endal ja kui me sellest ise ei hooli, siis seda riiki ka ei ole.

Nii et kuidas me siis Varesed lõplikult ära peletame?

Üks võimalus on seesama film Johannes Barbarusest. Seda vaadates on võimalik ajaloost õppida. Ärme kordame samu vigu. Uut võimalust ei pruugi Eestil enam olla.

Mart Kivastik
Stsenarist-režissöör